

Praktijkgericht onderzoek aan hogescholen

Ook de Hogeschool Gent zoekt naar wegen om studenten enthousiast te maken voor onderzoek. Het project 'Kind in de Stedelijke Ruimtes' bracht studenten uit twee disciplines samen. 'Dit praktijkgericht onderzoek heeft een aantoonbare invloed op het onderwijs en draagt bij tot het creëren van een authentieke leeromgeving.'

Op zoek naar de optimale verstrengeling

De multidisciplinaire invalshoek

Josefien Borms, Liza Lauwers & Els Stuyven

Hogeschool Gent

Binnen het hoger onderwijs betwijfelt niemand dat een nauwe verstrengeling van onderwijs en onderzoek belangrijk is. Maar zoals vaak zijn er in de praktijk meer vragen dan antwoorden.

Wat verstaan we precies onder die nauwe verstrengeling? Hoe kunnen we onderzoeksresultaten laten doorstromen naar onze opleidingen en curricula? Hoe kunnen docenten de nexus onderwijs-onderzoek in hun onderwijsactiviteiten integreren? Op welke manieren kunnen we studenten betrekken bij lopend onderzoek?

Hieronder beperken wij ons tot het praktijkgericht wetenschappelijk onderzoek – verder kortweg 'praktijkgericht onderzoek' – en het multidisciplinaire onderzoek van de Hogeschool Gent (HoGent). Het onderzoek in de kunsten verdient in al zijn boeiende aspecten en uitdagingen een apart artikel en laten we hier buiten beschouwing.

Hogescholen in de 21ste eeuw willen studenten opleiden tot kritische burgers die in staat zijn om in te spelen op huidige en toekomstige tendensen binnen hun beroep. De HoGent wil die opdracht optimaal vervullen. Al jaren zet de school intensief in op praktijkgericht onderzoek met een economische, maatschappelijke en culturele meerwaarde en een duidelijke wisselwerking met het onderwijs. Die wisselwerking kent op dit moment verschillende vormen.

Onderzoek met een impact op het onderwijs

De HoGent kiest ervoor om onderzoeksmiddelen te in-

Op welke manieren kunnen we studenten betrekken bij lopend onderzoek?

vesteren in opleidingsgerelateerd en opleidingsrelevant onderzoek. Naast de wetenschappelijke kwaliteit, de praktijkgerichte elementen en de link met het werkveld is ook de relevantie voor de betrokken opleidingen een kwaliteitskenmerk. Dit criterium wordt getoetst bij de beoordeling van de onderzoeksvoorstellen, bij het toekennen van onderzoeksfinanciering en wordt systematisch geëvalueerd bij de lopende projecten.

Studenten met sterke onderzoeksvaardigheden

De HoGent streeft naar studenten die binnen de onderwijscontext sterke onderzoeksattitudes en informatievaardigheden ontwikkelen. Vele opleidingen hebben deze

De studenten leren respect te hebben voor inzichten uit andere vakgebieden

doelstelling op een knappe manier vertaald naar de onderwijspraktijk, bijvoorbeeld door het uitwerken van een leerlijn rond onderzoeksvaardigheden doorheen de hele opleiding, het aanbieden van onderzoeksstages en/of het introduceren van opleidingsonderdelen waarin gewerkt wordt rond concrete onderzoeksvragen uit het werkveld.

Multidisciplinair onderzoek

Gezien de grote meerwaarde van het praktijkgericht onderzoek voor het onderwijs is het van belang dat op termijn alle vakgroepen daarbij betrokken zijn. Een dergelijke doelstelling krijgt steun door een multidisciplinaire aanpak. Het laten samenwerken van experts uit verschillende domeinen rond een gemeenschappelijk probleem is een geschikte manier om met beperkte middelen de nexus onderwijs-onderzoek te versterken. Bovendien sluit die multidisciplinaire benadering aan bij de toenemende complexiteit van de huidige maatschappelijke uitdagingen.

Daarom besteedt de HoGent sinds 2013 de helft van de beschikbare onderzoeksmiddelen aan multidisciplinaire onderzoeksprojecten binnen drie maatschappelijk relevante thema's: leefbare stad en omgeving, zorg en maatschappij en product- en procesinnovatie.

Deze thema's koos HoGent op basis van de aanwezige expertise en de Vlaamse en Europese prioriteiten.

De intensievere samenwerking over de grenzen van de vakgroepen heen, is een boost voor expertiseopbouw maar ook voor de samenwerking met de studenten. Het stimuleert hun om de blik te verruimen naar andere disciplines en samen te werken met studenten uit andere opleidingen. Ze leren zoeken naar een gemeenschappelijke taal en respect te hebben voor inzichten uit andere vakgebieden.

Kindvriendelijke stad: een casus

KIDS (Kinderen in Stedelijke Ruimtes) is een praktijkgericht project waarin onderzoekers uit de vakgroep sociaal werk en de vakgroep architectonisch ontwerp een denkdoekader voor de planning van kindvriendelijke stedelijke ruimtes uitwerken. De multidisciplinaire invalshoek is een belangrijk uitgangspunt en biedt een bijzondere

meerwaarde voor het verbinden van sociaal-pedagogische en ruimtelijke inzichten.

Met KIDS schuiven de onderzoekers het stedelijk burgerschap van kinderen en jongeren naar voor als uitgangspunt én als doel van de kindvriendelijke stad. Ze vragen zich af hoe het ontwerp van de stedelijke ruimte de ontlooiingskansen van kinderen ten goede kan komen, en het stedelijke burgerschap kan versterken.

'Het ontwerp' kun je daarbij enerzijds beschouwen als een product, namelijk de inrichting van de stedelijke ruimte. Bij het kijken naar 'kindvriendelijke stedelijke ruimtes' verbreedt de sociaal werker zijn blik door oog te hebben voor de manier waarop de gebouwde omgeving of het ruimtelijk ontwerp een grondlaag vormt voor sociale processen, interacties en mogelijkheden.

Ook de blik van de ontwerper wordt verbreed, door te kijken naar het gebruik van de ruimte, de betekenis die gebruikers ontlend en verlenen aan het ruimtelijk ontwerp en de sociale processen die het ontwerp faciliteren.

Tegelijkertijd is 'het ontwerp' ook een proces dat de positie van kinderen en jongeren kan versterken, door hen als medeonderzoekers te betrekken in het ontwerpproces en hen mee de stedelijke ruimte te laten onderzoeken, ontwerpen, evalueren. Ook hierin kunnen beide disciplines elkaar verrijken door vanuit een ruimtelijk-pedagogische benadering naar het ontwerpproces te kijken.

De meerwaarde van het multidisciplinair karakter werd binnen KIDS ook overgedragen naar de onderwijspraktijk, door studenten uit beide disciplines met elkaar in contact te brengen. In het najaar van 2014 kregen studenten van de 3de bachelor sociaal werk en van de 2de bachelor landschaps- en tuinarchitectuur samen les over het onderzoek en het sociaal-ruimtelijk kader.

De studenten kregen in kleine groepen elk een stedelijke ruimte in Gent toegewezen om te observeren. Uit eerder onderzoek in de wijk Gentbrugge bleek dat heel wat jongeren ontmoetingsplaatsen in de publieke ruimte missen. De onderzoekers lieten de studenten nadenken over hoe sociale interacties vorm krijgen in de stedelijke ruimte. Ze konden hun observaties vastleggen in een stramen: het

In de wijk Gentbrugge bleken heel wat jongeren behoefte te hebben aan ontmoetingsplaatsen

Praktijkgericht onderzoek aan hogescholen

Sociaal-Ruimtelijk Paspoort. Dit diende als communicatiemiddel tussen de disciplines en als naslagwerk tijdens het onderzoeks- en ontwerpproces. Aan de hand van de opgetekende observaties wisselden de studenten van gedachten over wat de observaties leren over de interactie tussen ruimtelijke en sociale elementen én over de 'bril' waardoor je als sociaal werker of ontwerper naar de stedelijke ruimte kijkt.

Uitwisselingsmoment tussen studenten landschaps- en tuinarchitectuur en sociaal werk over het Sociaal-Ruimtelijk Paspoort

De observatieoefening diende voor de studenten tuin- en landschapsarchitectuur tegelijkertijd als voorstudie voor hun ontwerp opdracht: maak de publieke ruimte in een 'kindvriendelijke ecowijk' op het terrein van het voormalige Ottenstadion in Gentbrugge. Hun ontwerpen werden omgezet in 3D en gebruikt in een interactieve workshop met kinderen en jongeren. De jonge deelnemers konden zich in een '3D-cave' voortbewegen en het ontwerp toetsen aan ontwikkelingsmogelijkheden die voor hen belangrijk zijn in de stedelijke ruimte.

Kinderen toetsen studentontwerpen voor een 'kindvriendelijke ecowijk' via een interactieve workshop in de '3D-cave'

Aantoonbare invloed

Het onderzoek aan de HoGent heeft een aantoonbare invloed op het onderwijs en draagt bij tot het creëren van een authentieke leeromgeving. Daarvan getuigen de vele *good practices*. Vanuit het beleid proberen we dit verder te stimuleren – enerzijds met initiatieven om onderzoekers en

onderwijzend personeel te professionaliseren, anderzijds door de onderzoeksvaardigheden en kritische houding van de studenten verder te ontwikkelen.

Momenteel loopt er een project dat een open online cursus 'Informatie- en onderzoeksvaardigheden voor bachelorstudenten' ontwikkelt. De focus ligt op het aanleren en oefenen van deze specifieke vaardigheden, maar speelt ook in op de onderzoekende, kritische attitude van de studenten. De cursus is geschikt voor gebruik in alle bacheloropleidingen van de HoGent. De modulaire opbouw stelt docenten in staat om de cursus flexibel te gebruiken en eventueel aan te vullen met eigen materiaal.

In 2014 organiseerde de HoGent een intern 'wereldcafé' met een presentatie van enkele goede praktijkvoorbeelden en een brainstorm over de verwevenheid van onderzoek en onderwijs en de randvoorwaarden om die te bevorderen. In 2015 was er een seminarie over de nexus onderwijs-onderzoek in het kader van de jaarlijkse reeks Seminaries onderwijskunde (een samenwerking met de partners van de Associatie Universiteit Gent).

Hoewel de interactie tussen onderwijs en onderzoek vorm krijgt in de onderzoeksprojecten, de opleidingen en het beleid, blijft deze nog impliciet. Dat merken we niet alleen binnen HoGent, maar ook in andere Vlaamse hogescholen. Er bestaat immers niet één specifiek model dat garant staat voor een optimale verstrengeling tussen onderwijs en onderzoek.

De focus voor de toekomst ligt dan ook op het stelselmatig expliciet maken van de huidige inspanningen en het verder uitbouwen en implementeren van een gedragen beleidskader.

Jozefien Borms

is stafmedewerker onderzoek aan de Hogeschool Gent

Liza Lauwers

is wetenschappelijk medewerker KIDS aan de Hogeschool Gent

Els Stuyven

is directeur onderzoek aan de Hogeschool Gent